

tunica, exterior una quam à peritonæo, ut & uesica ipsa cæteraq; quæ illo ambiuntur, insigniter ualidam ac crassam obtinet. Hæc principiū ducit à membranis uas uterū accedētia continētibus, uterumq; peritonæo cōmittētib. A peritonæo enim quā uas ipsi cōnascunt, quæ à maxima uasorū distributione supra sacrum os facta, uersus crura tendunt, ipsius peritonæi partes processus ue enascuntur, illis membranarum substantia formaq; simillimi, quæ mesenterii efformant. Sunt enim hi processus instar duarū tenuium membranarū in ipsarum medio uenas & arterias deducētiū, & multo adipe oppletarū. Atq; tales membranæ à peritonæo utrinq; procedūt, quæ toti ceruicis & fundi uteri lateribus ad eum modū cōmittunt, quo cauæ intestinorū Anatomis uocatæ parti mesenterii applātari docuimus: & quemadmodū mesenterii intestinis tertiā obducit tunica, ita etiā hæ peritonæi membranæ utrobique uterū accedētes, in secundā ipsius degenerant tunica, longē crassiorē ea quam mesenterii intestinis offert. quod scilicet quatuor peritonæi portiones, utrinq; nimirū duæ, eam efformant, quum intestinorū tertiā tunica duatantū membranæ constituant. ueluti & in canibus & suis accidere uidemus, quibus ambæ uteri partes instar intestinū sunt, singulaq; suo duntaxat latere ad peritonæum in lumborū regione colligant: quū unicū & simplex muliebris uterus utrobique peritonæo connectat. Porro præsentis tunicæ crassities ob hoc duntaxat nō tanta est, quod tot peritonæi partibus cōstituatur, sed quia hæc in cōtracto, neq; grauidō utero impense collecta compressaq; est, uti & modō de interna dicturus sum. Interna fundi uteri tunica ipsi peculiaris ac propria est, neq; à peritonæo pendet, & quæ prius narrata est uteri substantiā constituit. Hæc tunica in non prægnati utero (quem donec aliud subiūxero, subaudi uelim) crassitie omnes reliquorū corporis organorū tunicas, ut tres uentriculū & intestinorū simul etiā implexas, uincit. Ipsa tamen omni ex parte non pariter crassa uisitur. Vbi enim fundi efformat orificiū, crassissima est, & paulo quā alibi compactior: deinde etiā in media sede superioris fundi partis crassa quoq; est admodū, & ut in sinu uteri enarratione dicebā, in ipsum quasi sinum extuberans. Cæterum quā uter in obtufo angulos definit, semenq; deferentia uas excipit, hæc tunica tenuior, minusq; secantibus spissa, quā in reliqua parte occurrit. In lateribus autem & anteriori & posteriori sede pariter crassa uisitur, adeoq; compacta, ut nihil præter ipsius substantiam circa fibrarum quibus abundat distinctionē, utcūq; eam disseces, intueri liceat: facileq; hallucinari illos intelligas, qui hanc uteri tunica geminā esse uolunt, in dextris quidem unā, in sinistris uerō alterā, quasi utriusq; manus cōcaua simul ex opposito iungeres, ac singulas manus singulas esse tunicas fingeres. Ad eum enim Galeni locus in libro de Vteri sectione ualuit, ut in dissectione peritioris, eum legentes, utriq; dein constructionem inquirentes, suoq; sensu derogantes, illum geminum, esse non sit, descriperint. quod profecto nō accidisset, si uaccinum caprinū ue uterum diuississent, quem inibi, non uerō muliebrem, Galenus describit. Si enim exquisitē uaccinum aggrediaris, & partem ipsius quæ ab uteri ceruice ad eam usque sedem habetur, qua is primū in arietis cornua duci conspicitur, tunica liberaueris, quæ à peritonæoeducta toti huic uteri parti communis, simplexq; existit, mox interna uteri tunica in cōspectu erit, non unica quidem, uti exterior, sed gemina, utriusq; scilicet uteri partis una peculiaris. quippe tunica exteriori ablata, uaccini uteri pars, quæ prius unica cernitur, ita gemina est, ac si indicē cum medio simul iunctum conspiceres: aut ut de cornibus arietis dicebam, duorū cornuū radices internis lateribus inuicem committeres. Neq; solum id Galeni nomine in uaccino utero expendendū uenit, uerū etiam externam utrorumq; fundi uteri partium communem tunica ab interna, quæ singulis uteri partibus peculiaris est, adimens accuratē, obseruabis non oscitanter spectandum uenarum arteriarumq; implexum, inter internam externamq; tunicas consistentem: sed adeo internæ connexionem, ut eius connexus gratia internam uteri tunica Galenus uenosam (uti sanē est) appellandam duxerit. Verū interim muliebris uterus substantia adeo compacta constat, ut uix uenæ capillorum modo tenues appareant, neque interna tunica non prægnantibus uenis cōspicius intertexta cernitur. At de uteri uenis & arterijs paulo post agetur, & nunc internæ tunicæ quæ in muliebris uteri fundo simplex, uti diximus, est, fibræ explicandæ ueniūt. Triplicināq; fibrarum genere intertextitur, ac rectas quidē intimas exigit, sed eas nō ita numerosas. Extimas habet orbiculares, transuersas ue, rectorum copiam utcūq; uincētes. At medias, quæ oblique sunt, possidet plurimas, easdemq; robustissimas. Atq; hæc omnes in his quæ utero aliquandū gesserunt, non secus quā in uesica flatibus turgida cernuntur, in hisq; omnia iam emutatur. Venæ etenim ac arteriæ uterū adeuntes magnæ admodū & cōspicuæ sunt, ac interior uteri tunica tanto tenuior rariorq;, & magis neruea uisitur, quanto magis uterus ipse in magnitudinem promouit. Neque amplius exanguis aut nullis constituta uenis apparet, uerū magnæ frequentesq; uenæ eam intertextunt, ad internam ipsius superficiem usque ad secundas uidelicet, admodū dilucidē procedentes: ac deniq; (ut semel dicam) in utero gerētib; omnia à nō prægnantibus plus minus emutatur. Ceruicis porro uteri substantiæ aliquid cōmune cum uirili per Naturā elargitur, eam dico qua duo penis corpora & glandem præcipuē formari diximus. Quemadmodum enim illa inuolucro inter neruū carnemq; substantia medio conformantur, quā alia fungosa spōgiosaq; oppletā esse diximus substantia, sic quoq; & ceruix uteri carnea neruæq; constituit tunica, eiusmodi etiā substantiæ fungosæ nō nihil possidēte. Atq; huius substantiæ beneficio uteri ceruix penis modo muliere uenerē appetēte extuberat, pudendiq; ipsius colliculi (quas & alas alij uocant) ac cuticulares illius caruncule extrā prominent, ceruicisq; amplitudo penē amplexura, arctatur, & quod ad rectā uirilis seminis eiaculationē sat est dirigitur. Atq; hoc parū ceteri animaduertunt Anatomici, ceruicē uteri multis & orbicularibus musculis intertextā, non aliter ac uesicæ sit ceruix, singētes. Quod & si in plerisq; mulieribus concubitus delectationē fortassis augeret, & ille cōstringentiū arctantiūq; medicaminū uim nostris officinis relinquerent, nimis tamen uoluntariā uim Natura genitalibus indidisset, & nescio quo pacto penem plus satis uteri ceruicis arbitrio subiecisset. At nō præterierunt Anatomici, ceruicem in puellarū ætate delicatorem mollioremq; esse: contrā in prouectioribus, & ijs quæ frequentius pepererunt, callosiorem temporis successu reddi, ut etiam cartilagini asperæq; arterie illam in uetulis subinde assimilent. crebro enim congrementum attritu, partiumq; exeuntium collisione ceruix occalescit: & frequenti astringentium lotionē, assiduorū mensium fluxu, haud secus indurefcunt, quā ob continuū acremq; humorem defluentem ulcera ad fistulas permurari consueuerūt. Venæ & arteriæ ceruicis insertæ non prægnantibus manifestiores mihi semper uisæ sunt, quā fundi. ac diuersum utero gerentibus accidere certum est. Vteri autē uenarum arteriarumq; seriem unā cum seminalium uasorum constructione iam opportunē subiiciam, ut deinde uteri connexu quoq; sermoni addito, uniuerſa ipsius fabrica absoluat. Mulierum testes uteri accumbunt lateribus, non prægnantibus quidem paulo elatius quā fun- di superior pars consistit, utero autem gerentibus eandem certe sedem occupant. at quo magis uterus extenditur, eo inferius quā ipsius summum habetur, ad latera illius accumbere apparent. Innituntur autem peritonæo ea parte, qua ilium ossa sacro committuntur, omnino laxi, neq; aliter quā seminalium uasorum beneficio peritonæo connexi. Hi uirorum testibus minores multo sunt, forma autem oblongiores, & secundū latitudinem minus rotundi, & quasi latiores quā spissiores effici deberent, anteriorius posterioriusq; depressi. Externa superficies inæqualis, ac haud secus quā multa eademq; exigua unā colligantur glandule, multis inæqualibus tuberculis oppleta uidetur. Substantia quippe non constant, ut uirorum testes, molli, ac innato sibi humido leui, continua & æquali: uerū duriori, mesenterijq; ac inferioris omenti membranæ glandoso corpori non ab simili, & præter exiguos uenarum ac arteriarum in ipsa consistentes plexus, sinuosa cauāq;. Habent enim mulierū testes intus præter uas sinus quosdam tenui aqueoq; humore plenos, qui prius non læso teste, sed ui compresso, ac inflatæ uesicæ modo crepante, in miram altitudinem inter dissecandum non secus quā ex featurigine quapiam exilire solet. At huiusmodi sinibus nulla peculiaris est forma: inæqualis enim, ut exterior ipsorū testium superficies sunt, & nō unus, sed plures, neq; illi semper iidem uisuntur. Hæc testium substantia membraneo inuolucro undiquaq; circūdatur, quod ipsi ualidissimē adnascitur. Atq; hoc quidem durum est: sed tenue & longē illi inuolucro quod uirorum testes proximē ambit, duritia & crassitie cedens: neq; adeo promptē à testium substantia inter dissecandum separabile, & sui testis substantiæ magis participans. Præfens inuolucrum mulieribus eundem quem uiris usum præstat. seminarijs enim uasis excipiendis aptum est, testium que continet substantiam. Præter hanc tunica mulierum testes nullum exigunt inuolucrū, nisi quod in ambitu peritonæi membranei processus seminaria uasa continentes, & uespertilionū alis longē simillimi, testium mediā duntaxat partem integunt, non autem ut exterior uirilis testis tunica, prorsus induunt. Seminaria uasa mulieribus similiter ac uiris duæ sunt arteriæ, & totidem uenæ, parem omnino cum uirorum uasis ortum fortitæ, at progressu distributionisq; serie differentes. Dextra enim uena ac arteria, quemadmodū & alterius lateris uasa, à primo ipsarum ortu dextrorsum peritonæo, ut in uiris, firmatæ, ad sui lateris testem descendunt, ac cum primū arteria uenæ cōmittitur, ambæ inuicem, ut uirorū uasa postq; aliquouq; è magna peritonæi amplitudine exciderūt, implicari inuoluiq; incipiunt: non quidē uniuerſum ipsorū corpus in implicationē absumētes, uerū mediā sui partē uena ac arteria in superiore sui lateris fundi partē deriuant, multiplici sobole in uteri fundum excurrentē. Quod uerō ex implicationis initio reliquū est, paulatim magis magisq;, ut in uiris, inuoluit, uaricosumq; illud corpus efformatur, sua basi elatiori testis parti adnatū, & similiter atq; in uiris ramos in testis substantiā, & illū ambiens inuolucrū diffundēs. Deinde uas semē deferēs secundū testis corpus, ut in uiris habet: quancq; magis testi orbiculatim, q; in posteriori solū sede aduoluit. Ab interna enim sede basis uaricosi

gnantibus plus minus emutatur. Ceruicis porro uteri substantiæ aliquid cōmune cum uirili per Naturā elargitur, eam dico qua duo penis corpora & glandem præcipuē formari diximus. Quemadmodum enim illa inuolucro inter neruū carnemq; substantia medio conformantur, quā alia fungosa spōgiosaq; oppletā esse diximus substantia, sic quoq; & ceruix uteri carnea neruæq; constituit tunica, eiusmodi etiā substantiæ fungosæ nō nihil possidēte. Atq; huius substantiæ beneficio uteri ceruix penis modo muliere uenerē appetēte extuberat, pudendiq; ipsius colliculi (quas & alas alij uocant) ac cuticulares illius caruncule extrā prominent, ceruicisq; amplitudo penē amplexura, arctatur, & quod ad rectā uirilis seminis eiaculationē sat est dirigitur. Atq; hoc parū ceteri animaduertunt Anatomici, ceruicē uteri multis & orbicularibus musculis intertextā, non aliter ac uesicæ sit ceruix, singētes. Quod & si in plerisq; mulieribus concubitus delectationē fortassis augeret, & ille cōstringentiū arctantiūq; medicaminū uim nostris officinis relinquerent, nimis tamen uoluntariā uim Natura genitalibus indidisset, & nescio quo pacto penem plus satis uteri ceruicis arbitrio subiecisset. At nō præterierunt Anatomici, ceruicem in puellarū ætate delicatorem mollioremq; esse: contrā in prouectioribus, & ijs quæ frequentius pepererunt, callosiorem temporis successu reddi, ut etiam cartilagini asperæq; arterie illam in uetulis subinde assimilent. crebro enim congrementum attritu, partiumq; exeuntium collisione ceruix occalescit: & frequenti astringentium lotionē, assiduorū mensium fluxu, haud secus indurefcunt, quā ob continuū acremq; humorem defluentem ulcera ad fistulas permurari consueuerūt. Venæ & arteriæ ceruicis insertæ non prægnantibus manifestiores mihi semper uisæ sunt, quā fundi. ac diuersum utero gerentibus accidere certum est. Vteri autē uenarum arteriarumq; seriem unā cum seminalium uasorum constructione iam opportunē subiiciam, ut deinde uteri connexu quoq; sermoni addito, uniuerſa ipsius fabrica absoluat. Mulierum testes uteri accumbunt lateribus, non prægnantibus quidem paulo elatius quā fundi superior pars consistit, utero autem gerentibus eandem certe sedem occupant. at quo magis uterus extenditur, eo inferius quā ipsius summum habetur, ad latera illius accumbere apparent. Innituntur autem peritonæo ea parte, qua ilium ossa sacro committuntur, omnino laxi, neq; aliter quā seminalium uasorum beneficio peritonæo connexi. Hi uirorum testibus minores multo sunt, forma autem oblongiores, & secundū latitudinem minus rotundi, & quasi latiores quā spissiores effici deberent, anteriorius posterioriusq; depressi. Externa superficies inæqualis, ac haud secus quā multa eademq; exigua unā colligantur glandule, multis inæqualibus tuberculis oppleta uidetur. Substantia quippe non constant, ut uirorum testes, molli, ac innato sibi humido leui, continua & æquali: uerū duriori, mesenterijq; ac inferioris omenti membranæ glandoso corpori non ab simili, & præter exiguos uenarum ac arteriarum in ipsa consistentes plexus, sinuosa cauāq;. Habent enim mulierū testes intus præter uas sinus quosdam tenui aqueoq; humore plenos, qui prius non læso teste, sed ui compresso, ac inflatæ uesicæ modo crepante, in miram altitudinem inter dissecandum non secus quā ex featurigine quapiam exilire solet. At huiusmodi sinibus nulla peculiaris est forma: inæqualis enim, ut exterior ipsorū testium superficies sunt, & nō unus, sed plures, neq; illi semper iidem uisuntur. Hæc testium substantia membraneo inuolucro undiquaq; circūdatur, quod ipsi ualidissimē adnascitur. Atq; hoc quidem durum est: sed tenue & longē illi inuolucro quod uirorum testes proximē ambit, duritia & crassitie cedens: neq; adeo promptē à testium substantia inter dissecandum separabile, & sui testis substantiæ magis participans. Præfens inuolucrum mulieribus eundem quem uiris usum præstat. seminarijs enim uasis excipiendis aptum est, testium que continet substantiam. Præter hanc tunica mulierum testes nullum exigunt inuolucrū, nisi quod in ambitu peritonæi membranei processus seminaria uasa continentes, & uespertilionū alis longē simillimi, testium mediā duntaxat partem integunt, non autem ut exterior uirilis testis tunica, prorsus induunt. Seminaria uasa mulieribus similiter ac uiris duæ sunt arteriæ, & totidem uenæ, parem omnino cum uirorum uasis ortum fortitæ, at progressu distributionisq; serie differentes. Dextra enim uena ac arteria, quemadmodū & alterius lateris uasa, à primo ipsarum ortu dextrorsum peritonæo, ut in uiris, firmatæ, ad sui lateris testem descendunt, ac cum primū arteria uenæ cōmittitur, ambæ inuicem, ut uirorū uasa postq; aliquouq; è magna peritonæi amplitudine exciderūt, implicari inuoluiq; incipiunt: non quidē uniuerſum ipsorū corpus in implicationē absumētes, uerū mediā sui partē uena ac arteria in superiore sui lateris fundi partē deriuant, multiplici sobole in uteri fundum excurrentē. Quod uerō ex implicationis initio reliquū est, paulatim magis magisq;, ut in uiris, inuoluit, uaricosumq; illud corpus efformatur, sua basi elatiori testis parti adnatū, & similiter atq; in uiris ramos in testis substantiā, & illū ambiens inuolucrū diffundēs. Deinde uas semē deferēs secundū testis corpus, ut in uiris habet: quancq; magis testi orbiculatim, q; in posteriori solū sede aduoluit. Ab interna enim sede basis uaricosi

Ceruicis uteri substantia.

Mulierū testes cuiusmodi.

Testium inuolucra.

Seminaria uasa mulieribus cuiusmodi.

Libro de Vteri sectione.

Interioris tunice uteri fibræ cuiusmodi.

Prægnantū uterū cuiusmodi.